

ตะไคร้หอม และน้ำมันหอมระเหย

ตะไคร้หอม (Citronella grass) เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวอยู่ในวงศ์ Gramineae จัดเป็นพืชตระกูลเดียวกับตะไคร้บ้าน แต่มีกลิ่นหอมจุนท์ที่แรงกว่า พันธุ์ที่นิยมปลูกมากเพื่อการผลิตน้ำมันหอมระเหย มีอยู่ 2 ชนิด คือ พันธุ์ *Cymbopogonardus* Lin. มีชื่อเรียกตามท้องถิ่นต่างๆ เช่น ตะไคร้มะขูด ตะไคร้มะขูด (ภาคเหนือ) หรือตะไคร้แดง (นครศรีธรรมราช) ส่วนอีกชนิดคือพันธุ์ *Cymbopogonwinterianus* Jowitt ปลูกมากบริเวณเกาะชวา มีชื่อพื้นเมืองว่า Mahapengiri ซึ่งต่อมาได้กระจายออกไปหลายแห่ง เช่น เกาะใต้หวัน เกาะไต้หวัน และเป็นชนิดที่ปลูกมากในประเทศไทย ตะไคร้หอมเป็นพืชล้มลุก ขนาดเล็ก อายุประมาณได้นาน 6-8 ปี เป็นพืชที่มีกลิ่นหอม เจริญเติบโตด้วยการแตกหน่อ หรือแตกเหง้า มีทรงพุ่มเป็นกอคล้าย ตะไคร้บ้าน มีลำต้นขึ้นจากเหง้าสั้น รูปทรงกระบอก ผิวเรียบเกลี้ยง ส่วนเหนือดินสูงได้ตั้งแต่ 1-2 เมตร ใบเดี่ยว ยาว ขอบและผิวใบสาก กาบใบมีสีเขียวปนม่วงแดง ใบมีกลิ่นหอมจุนท์ ตะไคร้หอมสามารถสกัดน้ำมันหอมระเหย (volatile oil) ได้ ซึ่งเป็นสารอินทรีย์ที่พืชสังเคราะห์ขึ้น มีกลิ่น และรสเฉพาะตัว ถูกสร้างไว้ในเซลล์พิเศษ พวงเซลล์ ต่อมาหรือต่อภายในพืช น้ำมันหอมระเหยเกิดขึ้นจากกระบวนการเมตาบอลิซึมระดับทุติยภูมิ (secondary metabolite) แต่เป็นสารที่ไม่ได้ทำหน้าที่ต่อการเจริญเติบโต เป็นสารที่พบในพืชบางชนิด สารตั้งต้นในกระบวนการผลิตน้ำมันหอมระเหย เป็นสารที่ได้จากปฏิกิริยาเมตาบอลิซึมระดับปฐมภูมิ (primary metabolite) แตกต่างกับที่มีเอนไซม์เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาของการผลิตน้ำมันหอมระเหยแต่ละชนิด พืชที่ผลิตน้ำมันหอมระเหยได้จะสังเคราะห์ จัดเก็บ และปลดปล่อยกลิ่นน้ำมันหอมระเหยแตกต่างกัน สำหรับตะไคร้หอม เป็นพืชที่สร้างน้ำมันหอมระเหยจากเซลล์ขนขนาดเล็ก (microhairs) ที่อยู่บริเวณเนื้อเยื่อถาวร abaxial epidermis ของใบ

สรรพคุณตะไคร้หอม : - น้ำมันหอมระเหยจากใบ และกาบใบ ใช้ภายนอก ไล่ยุง แมลง

- รากและเหง้า ผสมกับสมุนไพรอื่น แก้แผลในปาก แก้ปากแตก ขับลมในลำไส้ แก้อาการจุกเสียด แน่น แก้ไข้ แก้ไอ เจียน ท้องอืดท้องเฟ้อ ขับประจำเดือนอย่างแรง ขับปัสสาวะ ขับระดูขาว ช่วยในการย่อยอาหาร และเจริญอาหาร

- ใช้ในการป้องกัน และกำจัดแมลงศัตรูพืช

ข้อควรระวัง ในการใช้ผลิตภัณฑ์ผสมตะไคร้หอม ไล่ยุงและแมลง

1. อ่านฉลากและปฏิบัติตามวิธีใช้และคำแนะนำ รวมทั้งคำเตือนบนฉลากผลิตภัณฑ์อย่างรอบคอบก่อนใช้
2. ไม่ควรใช้ผลิตภัณฑ์ ทาแทนแป้งหรือ โลชั่นทั่วไป ควรทาเมื่อต้องการใช้ป้องกันยุง
3. อย่าใช้ติดต่อกันเป็นประจำ
4. เก็บให้พ้นมือเด็ก ไม่ให้เด็กนำไปทาเล่น
5. ห้ามทาบริเวณเนื้อเยื่ออ่อน เช่น บริเวณใกล้ตาหรือรอบดวงตา ริมฝีปาก เปลือกตา รักแร้ หรือทาบริเวณที่เป็นแผล เป็นต้น
6. หลังจากใช้ผลิตภัณฑ์ผสมตะไคร้หอม ผู้ใช้ต้องล้างมือให้สะอาดก่อนหยิบจับอาหาร
7. หลังจากใช้เสร็จแล้ว ผู้ใช้ควรปิดฝาให้สนิท อย่าให้ถูกแสงแดด เปลวไฟหรือความร้อน เพราะน้ำมันหอมระเหยสามารถระเหยได้ที่อุณหภูมิห้อง

ข้อมูลเพิ่มเติม ตะไคร้หอมไม่นำมาทำเป็นอาหารหรือส่วนประกอบในอาหารซึ่งแตกต่างจากตะไคร้บ้าน เมื่อขยี้ใบจะมีกลิ่นหอมเฉพาะตัวซึ่งแตกต่างจากตะไคร้บ้าน เพราะมีองค์ประกอบทางเคมีแตกต่างกัน เมื่อนำใบ กาบใบและเหง้ามาผ่านกรรมวิธีการกลั่นด้วยไอน้ำ ได้ผลิตผลเป็นน้ำมันหอมระเหยที่มีฤทธิ์ไล่ยุงและแมลงบางชนิด ปัจจุบันจึงมีผลิตภัณฑ์พ่นไล่ยุงที่มีส่วนผสมของน้ำมันหอมระเหยจากตะไคร้หอมเป็นส่วนประกอบ

ทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กำหนดให้ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงแมลงที่มีน้ำมันตะไคร้หอม เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าไม่ต้องขอขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายแต่จะต้องแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ไล่ยุงตะไคร้หอมที่มีจำหน่ายในท้องตลาดมักเป็นแบบใช้ภายนอก เช่น การฉีดพ่น โลชั่น เป็นต้น

นางสาวพัชรี อัมภา นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดสมุทรสาคร
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 2 จังหวัดราชบุรี
กรมส่งเสริมการเกษตร